

การสร้างภาพตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน
ในนิตยสารสารคดีและ www.sarakadee.com

นางสาวสุวิชา ชัยวรรณธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE CONSTRUCTION OF REPRESENTATION AND THE REPRODUCTION OF
CIVIL SOCIETY IDEOLOGY OF NON-GOVERNMENT ORGANIZATION
IN SARAKADEE MAGAZINE AND WWW.SARAKADEE.COM

Miss Suwicha Chaiwannatham

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Journalism
Department of Journalism
Faculty of Communication Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2007
Copyright of Chulalongkorn University

502151

นางสาวสุวิชา ชัยวรรณธรรม : การสร้างภาพตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนา
เอกชนในนิตยสารสารคดีและ www.sarakadee.com. (THE CONSTRUCTION OF REPRESENTATION
AND THE REPRODUCTION OF CIVIL SOCIETY IDEOLOGY OF NON-GOVERNMENT
ORGANIZATION IN SARAKADEE MAGAZINE AND WWW.SARAKADEE.COM)

อ. ที่ปรึกษา : ศ.สุกัญญา สูดบรรทัด, 187 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงรูปแบบพัฒนาการของการสร้างภาพ
ตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่นำเสนอในนิตยสารสารคดี ตลอดจนลักษณะ
แนวทางที่สัมพันธ์กับความเคลื่อนไหวประเด็นทางประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนในแต่ละยุคสมัย 2) เพื่อศึกษา
วิเคราะห์ถึงรูปแบบการสร้างภาพตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่นำเสนอใน
www.sarakadee.com ที่เชื่อมโยงกับนิตยสารสารคดี และ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของบรรณาธิการนิตยสารสารคดี, เว็บ
มาสเตอร์ของ www.sarakadee.com และบุคคลที่เป็นแกนนำหรือสมาชิกขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้
ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารสารคดีและ www.sarakadee.com รวมถึงวิธีการ
สัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการของนิตยสารสารคดี, เว็บมาสเตอร์ของ www.sarakadee.com และแกนนำหรือสมาชิกของ
องค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยนำทฤษฎีและแนวคิดอุดมการณ์, ภาพตัวแทน, ประชาสังคม และพื้นที่สาธารณะบน
อินเทอร์เน็ต มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

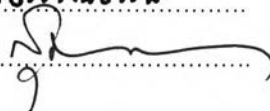
ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) การสร้างภาพตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่นำเสนอในนิตยสาร
คดีมีจำนวน 3 ชุดภาพตัวแทน คือ ชุดที่หนึ่งภาพตัวแทนประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ชุดที่สองภาพ
ตัวแทนประเด็นด้านกลุ่มบุคคลและสภาพของปัญหา และชุดที่สามภาพตัวแทนประเด็นด้านสถาบันและชุมชนสังคม โดย
ในแต่ละชุดภาพตัวแทนนั้นมีการสร้างความหมายผ่านทางรูปแบบของวาทกรรมอุดมการณ์อย่างต่อเนื่องและ
สม่ำเสมอ ตลอดจนมีลักษณะที่สัมพันธ์กับความเคลื่อนไหวประเด็นทางประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนในแต่ละยุค
สมัย

2) www.sarakadee.com มีบทบาทในการเปิดพื้นที่สาธารณะของเว็บไซต์ เพื่อการสร้างภาพตัวแทนและผลิต
ซ้ำวาทกรรมอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เชื่อมโยงมาจากนิตยสารสารคดีในประเด็นด้านการ
อภิปรายทัศนะความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างตัวแทนขององค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึง
การแสดงทัศนะความคิดเห็นจากผู้อ่านซึ่งพบว่ามีอุดมการณ์แนวคิดที่สอดคล้องสนับสนุนกับทัศนะความคิดเห็นเชิง
วิพากษ์ของตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน

3) บรรณาธิการ, เว็บมาสเตอร์และแกนนำหรือสมาชิกขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสอดคล้องและ
สนับสนุนร่วมกันในการสร้างและนำเสนอภาพตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนโดยใช้
วิธีการสร้างความหมายผ่านทางวาทกรรมและดำรงการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องในแต่ละประเด็นของชุดภาพตัวแทน

ภาควิชา วารสารสนเทศ
สาขาวิชา วารสารสนเทศ
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต..... สุวิชา ชัยวรรณธรรม
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4785143928 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: REPRESENTATION / CIVIL SOCIETY / IDEOLOGY / NON-GOVERNMENT ORGANIZATION / MAGAZINE

SUWICHA CHAIWANNATHAM : THE CONSTRUCTION OF REPRESENTATION AND THE REPRODUCTION OF CIVIL SOCIETY IDEOLOGY OF NON-GOVERNMENT ORGANIZATION IN SARAKADEE MAGAZINE AND WWW.SARAKADEE.COM.

THESIS ADVISOR : PROF.SUKANYA SUDBANTHAD, 187 pp.

This research has 3 objectives which are : 1) to study and analyze the construction of representation and the reproduction of civil society ideology of non-government organization in Sarakadee magazine and characteristics relating to the movement of civil society of non-government in each period, 2) to study and analyze the construction of representation and the reproduction of civil society ideology of non-government organization in www.sarakadee.com relating to Sarakadee magazine, and 3) to study the roles of Sarakadee magazine's editor, webmaster of www.sarakadee.com and leaders or members of non-government organization. This research used qualitative research to analyze contents in Sarakadee magazine and www.sarakadee.com, including in-depth interviews with the magazine's editor, the website's webmaster and leaders or members of non-government organization. The analytical framework was based on theories and concepts of Ideology, Representation, Civil Society, and the Public Sphere on the internet.

Results of the research can be concluded as follows:

1. The construction of representation and the reproduction of civil society ideology of non-government organization in Sarakadee magazine and www.sarakadee.com are found in 3 sets. The first is the representation of natural resources and environment, the second is the representation of groups and conditions of problem, and third is the representation of institutions and social community. The process of meaning construction in each representation were made through the ideological discourse regularly and continuously, and related with the movement of civil society of non-government organization in each period.

2. The role of www.sarakadee.com is opening the public sphere on the website for the construction of representation and the reproduction of civil society ideology of non-government organization which connect to Sarakadee magazine in term of the discussion of debatable opinions between non-governmental and government agent, include the reader's opinions which support the ideology of the non-governmental agent.

3. The roles of the magazine's editors, webmasters and leaders or members of non-government organization are constructing and representing the representation, and reproduction the civil society ideology of non-government organization by constructing meanings through discourse and remain the reproduction continuously in each representation.

Department Journalism

Field of study Journalism

Academic year 2007

Student's signature *Suwicha Chaiwannatham*

Advisor's signature *Sukanya Sudbanthad*

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศ.สุกัญญา สุตบรรทัด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัย โดยรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ โดยได้เสียสละเวลาให้แก่ผู้วิจัยเพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ กล่าวคือด้านการค้นคว้าหาข้อมูล, การอ่านและทำความเข้าใจต่อกัน, การคิดงานและตามปรับแก้, การทักถามติดตามความคืบหน้าของงานวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของงานวิจัยชิ้นนี้ รวมถึงขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. พีระ จิรโสภณ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และผศ.ดร.วิลาสินี อุดลยานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ สำหรับความกรุณาแก่ผู้วิจัยโดยการให้คำแนะนำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อแนวทางของงานวิจัย

กราบขอบพระคุณพ่อและแม่อันเป็นที่รักยิ่งของผู้วิจัย ซึ่งได้ให้ความสนับสนุนอย่างมากตลอดระยะเวลาของการศึกษาและทำงานวิจัยชิ้นนี้ ทั้งทางด้านความรัก การดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจและความเชื่อมั่นอย่างมากที่สุดให้แก่ผู้วิจัย รวมถึงทางด้านกำลังทรัพย์ที่มีให้ผู้วิจัยโดยตลอดมา รวมถึงขอบคุณ 'พี่ปึก' 'พี่เบ้ม' พี่สาวทั้งสองอันเป็นที่รัก 'พี่วิท' 'พี่กบ' พี่ชายทั้งสองอันเป็นที่รัก และ 'เป้' น้องสาวฝาแฝดอันเป็นที่รักของผู้วิจัยที่ได้ให้ความรัก ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจสำคัญอย่างมากในการทำงานวิจัยชิ้นนี้จนจบสำเร็จ

ขอบคุณ -มด (วชิ) โส นิด แก้ว รี ปาน ฝ่าย หนู่ม หนิง เพื่อนร่วมรุ่นวารสารสนเทศที่ได้อยู่ด้วยกันมา โดยตลอดระยะเวลาของการศึกษาและทำงานวิจัย ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจอันสำคัญและการให้ความช่วยเหลือดูแลกันทั้งทางด้านการศึกษาและงานวิจัย

ขอบคุณ -โด่ง ดา อุ่ม ปุกกี้ ตี๊ดตี้ อ้อย จา เพื่อน มศว, ขอขอบคุณ-ตัน หลิน เพื่อนที่เอ, ขอขอบคุณ -กร แอ้ เพื่อน อด. สำหรับความช่วยเหลืออย่างมากในทุก ๆ ด้านของการทำงานวิจัยชิ้นนี้และการกระตุ้นเตือนให้กำลังใจอันสำคัญแก่ผู้วิจัย

ขอบคุณพี่นาย พีตีม พี่ไฉ่ สำหรับการอนุเคราะห์ความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาของการศึกษาและทำงานวิจัย

สุดท้ายขอขอบคุณผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย คือคุณวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, คุณศาสตรา มูสิกะ, คุณรตยา จันทรเทียร, คุณเพชร มโนปวิตร, คุณสรณรัชฎ์ กาญจนะวณิช และคุณมนตรี สันทวิชย์ ที่ได้สละเวลาเพื่อการให้สัมภาษณ์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยชิ้นนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์ในงานวิจัย.....	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์.....	11
แนวคิดเรื่องการผลิตซ้ำทางอุดมการณ์.....	16
แนวคิดเรื่องสถาบันทางอุดมการณ์.....	16
แนวคิดเรื่องกรอบของสารอุดมการณ์.....	17
แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมของอุดมการณ์.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับภาพตัวแทน.....	23
แนวคิดเรื่องกระบวนการสร้างภาพตัวแทน.....	24
แนวคิดเรื่องภาพตัวแทนต่อการครอบงำเชิงอุดมการณ์.....	24
แนวคิดเรื่องภาพตัวแทนตามบริบททางสังคม.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม.....	27
แนวคิดเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคม.....	33
แนวคิดเรื่องสื่อเพื่อประชาสังคม.....	36

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะบนอินเทอร์เน็ต.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	43
กรอบปฏิบัติการของงานวิจัย.....	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	45
การวิเคราะห์เนื้อหา.....	45
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	47
แหล่งข้อมูลบุคคล.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
การนำเสนอและอภิปรายผลข้อมูล.....	50
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา.....	51
1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารสารคดี.....	51
สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารสารคดี.....	126
1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาของ www.sarakadee.com.....	137
สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาของ www.sarakadee.com.....	150
ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	151
2.1 บรรณาธิการบริหารนิตยสารสารคดี.....	151
2.2 เว็บไซต์เตอร์ของ www.sarakadee.com.....	154
2.3 บุคคลที่เป็นแกนนำหรือสมาชิกขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง.....	156
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	161

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	162
ข้อเสนอแนะ.....	180
รายการอ้างอิง.....	181
ภาคผนวก.....	184
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	187

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตาราง 1: แสดงข้อมูลประเด็นทางประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ปรากฏ ในการนำเสนอของนิตยสารสารคดี.....	53

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพแบบจำลองยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวประชาสังคม “สามเหลี่ยมเข็มนาฬิกา”.....	36
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	43
ภาพที่ 3 กรอบปฏิบัติการของงานวิจัย.....	44
ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงรูปแบบและพัฒนาการการสร้างภาพตัวแทนและผลิตซ้ำ อุดมการณ์ประชาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่นำเสนอในนิตยสารสารคดี.....	168
ภาพที่ 5 แผนภาพแสดงการสร้างภาพตัวแทนและผลิตซ้ำอุดมการณ์ประชาสังคม ขององค์กรพัฒนาเอกชนในนิตยสารสารคดีและ www.sarakadee.com	179